

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2.1019>**Ю. П. Григорчак***orcid.org/0000-0002-9449-4587**голова Глибоцького районного суду Чернівецької області*

ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Постановка проблеми. Найпоширенішим видом юридичної відповідальності є адміністративна, підставою якої є вчинений адміністративний проступок. Дослідження вказаного явища неможливе без з'ясування ознак правопорушення. Особливий інтерес із цього приводу викликають результати розвідок ознак адміністративного делікту в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Науково-теоретичну основу аналізу адміністративного проступку та його ознак формують результати дослідницьких пошуків таких учених, як В.Б. Авер'янов, В.М. Бевзенко, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, Є.В. Додін, В.В. Доненко, Т.О. Коломонець, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, Д.В. Лученко, О.І. Остапенко, М.І. Цуркан, А.М. Школик. Указані вчені у великій мірі здійснювали дослідження адміністративного проступку та його ознак, водночас ознакам адміністративного правопорушення в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху ними увага майже не приділялася. Тому досліджувана проблематика є доцільною, актуальною та своєчасною.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст.9 КУпАП, адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Т. Ільєнок під поняттям адміністративного правопорушення розуміє вчинення особою діянь, які містять ознаки адміністративно караних проступків відповідно до положень КУпАП [1, с. 516].

Л. Менів зазначає, що адміністративний проступок у сфері порушення законодавства про захист прав споживачів – це суспільно шкідлива, протиправна, винна дія чи бездіяльність працівника торгівлі, громадського харчування і сфери послуг, громадянина, суб'єкта підприємницької діяльності фізичної особи чи будь-якої іншої дієздатної особи, що здійснює діяльність в цій сфері, і посягає на права споживачів під час реалізації товарів, виконання робіт, надання послуг, і за що законодавством передбачена адміністративна відповідальність [2, с. 303].

З наведеного можна дійти попереднього висновку, що адміністративне правопорушення вчені

розкривають через призму його ознак. Тому для його розуміння необхідним вбачається дослідження ознак адміністративного проступку.

М. Окерешко зазначає, що адміністративне правопорушення повинно містити такі характеризуючі ознаки, як протиправність, суспільна небезпека, винність та караність [3, с. 80].

Аналіз теоретичних, законодавчих та практичних джерел дав змогу Н. Бортнику та С. Єсімову виділити такі ознаки адміністративних правопорушень: діяння, суспільна небезпека, протиправність, винність, караність [4, с. 147].

Н. Майданевич вважає, що адміністративне правопорушення, крім складу, має характеризуватися притаманними лише йому індивідуальними ознаками, серед яких протиправність, винність і суспільна небезпечність (шкідливість). Протиправність як першочергова ознака передбачає відповідне діяння, що може вчинюватися у формі дії або бездіяльності, обов'язково має порушувати встановлені законом норми, тобто відповідні відносини, врегульовані нормами права. Ознака винності є важливим елементом адміністративного правопорушення з позиції визначення психологічного ставлення особи до вчинення того чи іншого виду правопорушення. Наявність ознаки суспільної небезпечності (шкідливості) є необхідною для здійснення належної кваліфікації того чи іншого діяння. Відсутність її може вказувати на відсутність самого правопорушення [5, с. 37].

До ознак корупційного адміністративного правопорушення автор Т. Ільєнок відносить такі: 1) діяння вчинене умисно, причому умисел має бути прямий, крім діянь, передбачених ст. ст. 172–5, 172–6, 172–9 КУпАП, у яких суб'єктивна сторона правопорушення може бути у вигляді необережності; 2) умисел характеризує суб'єктивну сторону вчиненого діяння. Найбільш докладно поняття умислу та його видів розтлумачено в кримінальному законодавстві. Проте залежно від виду відповідальності, яке тягне за собою корупційне правопорушення, умисел може мати свою специфіку і відмінні адміністративно-правові ознаки; 3) вчинення діяння, що містить ознаки корупції. Діяння з ознаками корупції – це така дія чи бездіяльність, відповідальність за вчинення якої передбачена чинним законодавством. Чинне антикорупційне законодавство, з урахуванням поняття корупції, без-

посередньо встановлює адміністративну відповідальність за вчинення діянь з ознаками корупції; 4) вчинення корупційного діяння спеціальним суб'єктом – особою, зазначеною в ст. 4 Закону «Про засади запобігання і протидії корупції в Україні» № 3206–VI; 5) вчинення діяння, яке тягне за собою настання адміністративної відповідальності; 6) вчинення правопорушення в загальному розумінні є вчинення діяння, яке порушує будь-яку норму права [6, с. 515].

Л. Менів зазначає, що ознаками адміністративних проступків у сфері законодавства про захист прав споживачів є такі. По-перше, адміністративні проступки у сфері законодавства про захист прав споживачів можуть здійснюватися як у формі дії, так і бездіяльності. По-друге, адміністративні проступки у сфері законодавства про захист прав споживачів є протиправними діяннями. По-третє, адміністративні проступки у сфері законодавства про захист прав споживачів є суспільно шкідливими діяннями. Суспільна шкідливість може проявлятися в наслідках діяння. Ступінь суспільної шкідливості залежить від наслідків таких неправомірних дій і являється критерієм відмежування проступків від злочинів. По-четверте, адміністративні проступки у сфері законодавства про захист прав споживачів є винними діяннями. Передбачені в КУпАП адміністративні проступки характеризуються тим, що можуть здійснюватися як у формі умислу, так і необережності. По-п'яте, адміністративний проступок у сфері порушення законодавства про захист прав споживачів є кримінальними діяннями, тому що за його вчинення КУпАП передбачає накладення відповідних адміністративних стягнень. По-шосте, адміністративний проступок у сфері законодавства про захист прав споживачів завжди пов'язаний із фізичною особою – споживачем. По-сьоме, адміністративний проступок у сфері законодавства про захист прав споживачів вчиняється працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг; громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю; посадовими особами підприємства, установи, організації незалежно від форми власності [7, с. 303-305].

З визначення адміністративного проступку, наведеного у ст. 9 КУпАП, можна визначити такі ознаки адміністративного проступку: протиправність, винність, дія або бездіяльність, об'єкт посягання, суб'єкт проступку, караність.

Отже, однією з основних ознак адміністративного правопорушення є діяння. Досить поширеною є думка про те, що адміністративний проступок вважається вчиненим лише якщо відповідний суб'єкт вчинив активну протиправну дію – активну, свідому й вольову поведінку. Проте варто додати, що існують випадки, коли адміністративне правопорушення вважається вчиненим

й тоді, коли особа допускає протиправну бездіяльність – коли для правомірної поведінки суб'єкту необхідно вчинити дію, проте він цього не здійснює [8, с. 85]. Наприклад, відмова від проходження огляду на стан сп'яніння.

Протиправність – це заборона адміністративно-правовими нормами відповідного вчинку як такого, що завдає шкоди чи загрожує небезпекою [9, с. 240].

Продовжуючи аналіз законодавчих ознак адміністративного проступку підкреслимо, що протиправність адміністративного делікту перебуває в тісному та нерозривному взаємозв'язку з винністю особи у його вчиненні. Тут важливо розуміти, що адміністративна протиправність розкриває діяння у призмі його юридичної форми, іншими словами – це його зовнішній прояв, натомість винність характеризує його внутрішню, суб'єктивну сторону, розкриває відношення до проступку самого правопорушника.

Іншою ознакою адміністративного проступку є адміністративна караність. Тобто, за вчинення адміністративного проступку особа повинна нести саме адміністративну, а не будь-яку іншу, відповідальність. У такому випадку до суб'єкта адміністративного правопорушення можуть бути застосовані адміністративні санкції. Адміністративне стягнення є своєрідною мірою відповідальності. Наприклад, перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на двадцять кілометрів на годину тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Узагальнено за вчинення адміністративних правопорушень можуть застосовуватись такі адміністративні стягнення: 1) попередження; 2) штраф; 3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; 4) конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення; 5) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання); 6) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 7) громадські роботи; 8) виправні роботи; 9) суспільно корисні роботи; 10) адміністративний арешт; 11) арешт з утриманням на гауптвахті. Законами України може бути встановлено й інші, крім зазначених у цій статті, види адміністративних стягнень. Законами України може бути передбачено адміністративне видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок (ст. 24 КУпАП).

Ще однією ознакою адміністративного проступку є об'єкт посягання. Зі змісту ст.9 КУпАП вбачається, що таким об'єктом є громадський порядок, власність, права і свободи громадян, встановлений порядок управління.

Наступною ознакою адміністративного проступку є його вчинення деліктоздатною особою.

Аналіз відповідних статей КУпАП дозволяє зробити висновок, що суб'єктом є осудна особа, яка досягла відповідного віку і скоїла описаний у нормативному акті склад адміністративного проступку. Тому, суб'єктом адміністративного проступку є особа, яка його вчинила. Так, за порушення правил проїзду перехресть до адміністративної відповідальності може бути притягнутий водій, який допустив порушення відповідних правил дорожнього руху.

У результаті аналізу наукової літератури з теорії адміністративно-деліктного права було виявлено, що однією з дискусійних ознак адміністративного проступку є його суспільна шкідливість або суспільна небезпека.

С.В. Ківалов зазначає, що всі протиправні діяння та адміністративні проступки є суспільно небезпечні, за ступенем суспільної небезпеки можна відрізнити адміністративні проступки та злочини [10, с. 17].

О. О. Погрібний стверджує, що адміністративні проступки відрізняються від злочинів меншим ступенем суспільної небезпеки, відсутністю великої шкоди для суспільства, яку завдають йому злочини [11, с. 21].

В. А. Бабич, проаналізувавши погляди вчених адміністративістів, зазначає, що існує й протилежна думка, що протиправні в тому числі й адміністративні діяння є шкідливими, суспільна ж небезпека розглядається як критерій розмежування суттєвої шкоди суспільним відносинам (злочини) [12, с. 148].

Питання про те, яка саме з них притаманна адміністративному проступку, є невизначеним ще з середини ХХ століття. У сучасній адміністративно-правовій теорії існують різні концепції співвідношення шкідливості та суспільної небезпеки як матеріальних ознак адміністративного проступку. Підкреслимо, що на негативний характер усіх правопорушень вказують всі, без виключення, науковці. Вбачається, що негативна оцінка не може полягати в чомусь іншому, крім шкоди і суспільної небезпеки. Втім жодна з концепцій не знайшла достатньої підтримки в українському законодавстві тією мірою, щоб стати фундаментальною та базовою для подальших досліджень проблем шкідливості і суспільної небезпечності. На нашу думку, суспільну небезпеку і суспільну шкоду у призмі

дослідження законодавчих ознак адміністративного проступку необхідно розглядати у діалектичному співвідношенні з урахуванням сучасних досягнень юридичних, філософських, соціологічних та інших наук [13, с. 85].

На підставі вищенаведеного, можемо зробити **висновок**, основними ознаками адміністративного правопорушення в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху є протиправність, винність і суспільна небезпечність (шкідливість), дія або бездіяльність, караність, адміністративна відповідальність, порушення норм права, відповідні об'єкт посягання та суб'єкт проступку, урегульованість правовідносин в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Література

1. Ільенок Т.В. Адміністративне корупційне правопорушення: поняття, склад, ознаки. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Випуск 68. С. 511-516.
2. Менів Л. Адміністративний проступок: поняття, ознаки та особливості прояву в законодавстві про захист прав споживачів. *Держава і право*. Випуск 46. С. 299 – 305.
3. Окерешко М.В. Поняття і склад адміністративного правопорушення вчиненого лікарем у сфері охорони здоров'я населення. *Молодий вчений*. 2017. № 5.1. С. 80 – 84.
4. Бортник Н. та Єсімов С. Адміністративне правопорушення в бюджетній сфері як фактична підстава адміністративної відповідальності. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: "Юридичні науки"*. № 2. 2020. С. 146 – 154.
5. Майданевич Н. Адміністративне правопорушення у сфері електроенергетики: зміст та значення. *Підприємництво, господарство і право*. № 3. 2015. С. 34 – 37.
6. Ільенок Т.В. Адміністративне корупційне правопорушення: поняття, склад, ознаки. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Випуск 68. С. 511-516.
7. Менів Л. Адміністративний проступок: поняття, ознаки та особливості прояву в законодавстві про захист прав споживачів. *Держава і право*. Випуск 46. С. 299 – 305.
8. Панасюк О.В. Сучасні наукові підходи щодо визначення адміністративного проступку. *Право і безпека*. 2020. № 1(76). С. 83 – 88.
9. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 1999. 733 с.
10. Ківалов С. В. Т. Таможенное право (адміністративная ответственность за нарушение таможенных правил). Одесса, 1996. – 176 с.
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар / Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність", 2008. – 781 с.
12. Бабич В.А. Суспільна небезпека як категорія адміністративно-деліктного права. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 4. С. 147 – 149.
13. Панасюк О.В. Сучасні наукові підходи щодо визначення адміністративного проступку. *Право і безпека*. № 1 (76). 2020. С. 81 – 86.

Анотація

Григорчак Ю. П. Ознаки адміністративного правопорушення в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. – Стаття.

Кодексом України про адміністративні правопорушення визначено, що адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. Завданням Кодексу України про адміністративні правопорушення є охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством. У статті досліджено поняття та ознаки адміністративного делікту в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. З'ясовано, що адміністративне правопорушення в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху – це протиправна, винна (у формі умислу або необережності), суспільно небезпечна (шкідлива), карана дія чи бездіяльність, вчинена відповідним суб'єктом, що посягає на охоронювані законом суспільні відносини в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, врегульовані нормами права, за що настає адміністративна відповідальність. Основними ознаками адміністративного правопорушення в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху є протиправність, винність і суспільна небезпечність (шкідливість), дія або бездіяльність, караність, адміністративної відповідальності; та порушення норм права, відповідні об'єкт посягання та суб'єкт проступку, врегульованість конкретного виду праввідносин.

Ключові слова: поняття адміністративного правопорушення, ознаки, забезпечення безпеки дорожнього руху.

Summary

Hryhorchak Yu. P. The characteristics of administrative misdemeanor in the field of traffic safety regulation. – Article.

The Code of Ukraine on the administrative offenses defines the administrative misdemeanor (offense) as unlawful, culpable (premeditation or negligence) action or inaction, that encroaches on the public order, property, rights and freedoms of the citizens as well as on the set order of governance and which, therefore, is subject to the administrative responsibility. The given article investigates the notion and characteristics of administrative tort in the field of traffic safety regulation. The main task of the Code of Ukraine on the administrative offenses is protection of the rights and freedoms of the citizens, property, the constitutional order and system of Ukraine, the rights and legitimate interests of the enterprises, institutions and organizations, set legal order, enhance of the legitimacy, tort prevention, raising citizens with respect to the precise and strict compliance with the Constitution of Ukraine and the laws of Ukraine, respect for the rights, honor and dignity of the other citizens, adherence to the rules of coexistence, performance of their duties, responsibility to the society. The administrative misdemeanor in the field of traffic safety regulation is defined as unlawful, culpable (in the form of premeditation or negligence), socially dangerous (harmful), punishable, legislatively regulated action or inaction committed by the particular physical entity that infringes social relations regulated and protected by the rule of law in the field of traffic safety regulation, which is therefore subject to the administrative responsibility. The basic characteristics of administrative misdemeanor in the field of traffic safety regulation are unlawfulness, culpability and social danger (harmfulness), action or inaction, punishability, administrative responsibility; as well as the violation of law, the particular subject of infringement and subject of offense, regulation of the certain type of legal relations

Key words: the notion of administrative misdemeanor, the characteristics, traffic safety regulation.